

Doğal Kayanın Macera Tırmanışı İçin Korunmasına İlişkin UIAA Politikası

DOĞAL KAYANIN MACERA TIRMANIŞI İÇİN KORUNMASINA İLİŞKİN UIAA POLİTİKASI

İÇERİK

Özet	3
Bu dokümanın gerekçeleri	4
Tanımlamalar	4
Spor tırmanışın çekiciliği	5
Macera tırmanışının yararları	6
Birlikte varoluş ve çeşitlilik	7
İleriye dönük adım	8
Sonsöz	9
Ek: Yorumlar	11

Özet

Sabit, kalıcı malzeme kullanımı ve doğal kayanın korunması için yol göstermek amacıyla UIAA'nın önceden yapmış olduğu tüm girişimlere rağmen, birçok tırmanıcının kullanılmasına karşı olduğu bölgelerde bolt kullanımı devam etmektedir.

Bu doküman, kaya tırmanışının değişik stillerinin tarihini ve çekiciliğini değerlendirmekte ve kalıcı malzemeye karşı önceki yaklaşımları göz önünde bulundurmaktadır.

Ayrıca, bu doküman macera tırmanışı kavramının yeniden, daha etkin bir şekilde tanımlanmasını ve UIAA'dan bu konuda rehberlik isteyen, geliştirmekte olan ülkelerin federasyonlarının, spor tırmanış ve macera tırmanışı arasında dengenin nasıl kurulması gerektiğine dair sorularını dikkate almaktadır.

Sondaki ekte, macera tırmanışının, spor tırmanışın ve çevrenin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde daha dengeli bir yaklaşıma ulaşmak için ilerlemenin nasıl yapılabileceğine dair, önde gelen tırmanıcıların ve tırmanış fikir adamlarının görüşlerine yer verilmiştir.

Dokümanın bu bölümlerini www.takoz.org adresinde yer alan “Doğal Kayanın Macera Tırmanışı İçin Korunmasına İlişkin UIAA Politikası” başlıklı makaleden okuyabilirsiniz.

EK

Bu bölümdeki yazılar, endişeli tırmanıcıların ve etki gruplarının düzenlenmiş fikirleri ve yorumlarıdır. Genç tırmanıcıların görüşleriyle katkıda bulunmasını beklemekteyiz, bu görüşler UIAA'nın internet sitesine ve bu dokümanın gelecek basımlarına eklenecektir.

Sir Chris Bonington

“Macera tırmanışı ve spor tırmanış arasındaki temel fark oynadığımız oyunun temel esası olan riskin ayrıştırılmasından öte; macera tırmanışında kaya yapısını var olduğu gibi kabul etmemiz, kendi becerimizi ve değerlendirmemizi kullanarak, zaten orada var olan çatlaklara ve yarıklara kendi malzememizi yerleştirerek yukarıya doğru bir yol oluşturmamız ve birkaç toz izi ve bir miktar ot ve yosun kaybı dışında kayayı neredeyse bulduğumuz gibi bırakmamızdır. Tırmanıcı çevreye onunla birlikte çalışarak uyum sağlar”.

“Öte yandan spor tırmanıcı, kendi isteğini çevreye zorla kabul ettirmeye çalışmakta, kendi arzusuna göre hat seçmekte, boltlar için delikler açmakta, sadece nereye gideceğini belirlemekte ve tabii ki insan yapımı kalıcı bir iz bırakmaktadır”.

“Önceden belirtildiği gibi pratikte hepimiz aktivitenin bu iki türünden de keyif almaktayız ve tartışmalar her ikisinin yararına da yapılmaktadır. Zorluk, **her iki stilin birlikte var olabilecekleri**, tırmanışın zevkini paylaşmaya devam edebileceğimiz bir olanak sağlayan ortak yolu bulmaktır. Spor tırmanıcılar ve geleneksel tırmanıcılar arasında hangi kaya bölgesinin el değmemiş şekilde -boltsuz- bırakılacağına dair bir anlaşmaya mutlak surette gerek duymaktayız. Özellikle kıta üzerinde, çoktan tamamen boltlanmış olan birçok kayalık alan alarm vermektedir”.

“Bu, birçok yönden **insanoğlunun gezegenimiz üstünde yaptığının bir yansımasıdır**, ister bir tırmanış tarzının yaşam mücadelesi olsun isterse insanoğlunun kendisinin yaşam mücadelesi olsun, tüm bu kavramlar üzerinde makul bir denge kurmamız gerekmektedir. Bu yüzden bu raporu şiddetle desteklemekteyim.”

Reinhold Messner

Yazmış olduğum kitaplarda da belirtmiş olduğum gibi, benim düşüncem tırmanışın gün geçtikçe daha fazla spor haline geldiği yönündedir. Doğal kayada macera tırmanışı, aktivitenin geleneklerinden ve dağlara tarihi yaban alanlar gibi saygı duyan bir anlayışa dayanarak, sadece gerektiği şekilde hazırlanmış kişilerin gitmesi gereken elit bir aktivite olarak kalacaktır. ‘Dağlara olan yaklaşımımızı korumamız’, yabani dağların mirasını - ve yabaniликteki anarşiyi kurtarmamızın bir yoludur. DAV gibi milyonlarca üyesi olan, kitlelerle dolu kulüpler dağları “herkes için hazır olmaya” zorlamaktadır.

Alex Huber

“Tırmanış ve dağcılık çok daha fazla popülerleşmiştir; doğa, macera ve keşif gibi önemli insanî değerler barındırmaktadır. Ancak gelişen ticarileşme neticesinde bu değerler tehlike altındadır. Turizm ve endüstri dışarıda -‘yabani doğada’- ‘güvenli’ bir spor yaratmaya çalışmaktadır. Ve bu anlayışla da dağlardaki yabani doğaya ve kayanın kendisine olan saygı yok olmaktadır.”

“Temel olarak alpinizm ve tırmanış uzun bir geleneğe sahip, güçlü etik değerleri ve yüksek idealleri olan bir spordur. Saf doğanın son sığınaklarından biri olan Alpler’in yüksek zirvelerine, insanlar yabani doğayı keşfetmek için gitmişlerdir. **Fakat son yirmi yılı kapsayan radikal eğlence-tırmanışının (plaisir) boltları bu uzun geleneği tehlikeye sokmuştur.** Günümüzde, en popüler bölgelerde tırmanış, salonlarda bulabileceğinizle aynı emniyet standartlarında, bir bolt otobanına dönüştürülmüştür.”

Pat Littlejohn, İngiliz Dağcılık Konseyi (BMC), eski başkan yardımcısı

“Geçtiğimiz yıl güneybatıdaki bir BMC toplantısında tırmanıcılar, büyük çoğunluğun oyuyla Cornish falezlerinde sabit malzeme kullanılmaması gerektiği yönünde karar aldıklarında çok sevindim. Dünyadaki tırmanıcıların ve dağcılarının büyük çoğunluğunun da aynı düşünceyi paylaşıyor olması muhtemel, fakat bu kişiler fikirlerinin demode ve tepkisel olduğunu söyleyen zorba ve agresif boltlama camiası tarafından sessiz kalmaya mecbur bırakılmaktadır.”

“Ben minimum etki tırmanışının norm olması gerektiğini düşünen ve boltlamanın sadece belli bölgelerle ve kaya bantlarıyla sınırlandırılmasına inanan taraftayım. **Tırmanış camiası doğal kaya çevresi üzerinde böyle bir yolla etki bırakma hakkına sahip değildir.** Bunun bir parçası olmak insanı utandırıyor. Bir spor tırmanış bölgesi bence bir golf sahası kadar sterildir ve ancak onun kadar doğaldır.”

“**Kritik soru ise kaya tırmanışının bir macera tırmanışı olarak devam edip etmeyeceğidir.** Eğer etmeyecekse, spor tırmanış dağcılıkla ve onun büyük mirasıyla olan bağı koparıyor demektir. Maceracı gençler kano, sörf, dalış, hatta dağ yürüyüşleri gibi spor tırmanıştan daha çok macera içeren ve çevreyi etkilememek konusunda daha özenli olan diğer dış mekân aktivitelerine yönelecektir.”

“1970’lerde scuba dalışını öğrendiğim dönemde deniz yatağından hatıra olarak örnek toplamak için herkes bıçak taşırdı. Günümüzde ise bıçaklar fiilen kuraldışı ilan edilmiştir, hatta dalış eldivenleri de teşvik edilmeyerek dalış yapanların deniz hayatına ve mercanlara dokunması engellenmeye çalışılmıştır. Mağaracılık kendi faaliyetlerini temizleyen başka bir dış mekân sporudur. 60’larda bir süre mağaracılık yaptım. O zamanlar tüten karpit lambaları kullanıp, bunlar bittiğinde mağara içinde canımızın istediği yere gömer ve canımız nereye isterse oraya giderdik.”

“Hatta 1970’lerin son dönemlerinde mağaraları genişletmek için patlayıcı kullanıp kendilerine çekici gelen her yere basıp giden insanlar vardı. Günümüzde ise mağaracılar hiçbir şeye zarar verilmeyen, geride hiçbir şey bırakılmayan, ve insanların mağara zeminine verilen zararı azaltmak adına spesifik rotaları takip ettiği “minimum etki” etiğine bağlılar.”

“Tırmanış ise tam tersi bir yönde ilerleme göstermiştir, bu da hiçbir tırmanıcının gurur duyacağı bir durum değildir. Sikkelerin kayaya verdiği zararı fark edip dünyanın her yerinde sabit malzeme kullanılmadan tırmanış yapılması yönünde büyük çaba gösterdiğimiz 1970’lerdeki ‘temiz tırmanış’ hareketinden; **kaya bantlarını ve dağ yüzeylerini endüstriyel bir düzeyde delip, boltlayarak tırmandığımız bir konuma geçtik.** Kıyaslanabilir diğer dış mekân sporları doğaya hiçbir şey bırakmazken, tırmanıcılar büyük miktarda metal yığınlarını geride bırakır oldular”.

“Kenya’nın öncül kaya bandı olan Poi’nin üzücü hikâyesi problemimizin iyi bir örnekli anlatımıdır. Kenya tırmanış etiği (Poi’nin ilk tırmanışını yapmış olan Ian Howell, Iain Allen ve

Andrew Wielochowski gibi insanlar tarafından temeli atılmış olan) aşağıdan yukarı macera tırmanışıydı. Andrew Poi'nin doğu yüzündeki klasik rotasını bu tarzda tırmanmış ve doğu yüzünde ikinci bir hat olmak üzere en azından iki farklı hatta da bu stilde denemelerde bulunmuştu.

“Andrew'ın rotasından ilham alarak Steve Sudstad, John Barry ve ben de aşağıdan yukarı ve doğal emniyetlerle kuzey yüzünde yeni bir rotadan bu yüzün yarısını tırmandık. John'un kaza geçirmesi yüzünden inip, ertesi yıl rotayı tamamladık: *Dark Safari E6*, muhtemelen hala Afrika'daki en zor macera tırmanışıdır.

“Bu ziyaretlerin arasında merhum Todd Skinner ve ekibi National Geographic dergisinin sponsorluğunda Poi'ye Maestri stili petrolle çalışan kompresörle donanmış olarak geldi. Yukarıya malzemelerini taşımak için 40 hamal tuttular ve iki haftayı geçen bir sürede Andrew'ın rotasının sol tarafına, yerel etiği tamamen hiçe sayarak 20 ip boyluk bir rota açtılar. Bu yüz benim bir sonraki aşağıdan yukarı hedefim olacaktı. Andrew burada bolt kullanmadan 500ft tırmanmıştı, ben de bu son taktiklerden rahatsız olmuştum.

“Todd 'bir avuç eski koloncinin' etik anlayışına saygı göstermeye gerek duymadığını belirten bir açıklama yaptı. Bu olaydan sonra da başka bir rota yukarıdan aşağı boltlanarak açıldı. Bu ekiplerden birinin bir üyesiyle birkaç yıl sonra Galler'de tırmandım. Kendisi bu stilde bir rota açtığı için pişman olduğunu dile getirdi. Ancak artık zarar verilmiş, olan olmuştu. Dünyanın en zorlu macera tırmanış rotalarının potansiyelini taşıyan Kenya'nın bu mutlak macera kayalığı, var olan yerel etiği ve buranın tarihini görmezden gelen ve hatta hor gören büyük şirketlerin sponsorluğundaki tırmanıcılar yüzünden artık bolt kullanımının mazur görüldüğü bir yer haline gelmişti.”

“Kayaya duyulan saygı yok oluyor. Kaya, spor tırmanışın venüslerinin yaratıcılığı için sergilenen bir meta haline geldi, hatta daha da kötüsü yabancı dağ coğrafyalarında da boltlu tırmanışlar yapıldı. Yüksek idealleri olan, limitsiz bir macera içeren ve en güzeli de doğayla uyum içerisinde olan bir sporumuz vardı. Şimdi ise **kaya tırmanışı, yapay yollarla modifiye edilmiş bir çevrede, risk ve maceradan yoksun, yapay duvardaki tırmanıştan pek de ayırt edilemeyen evcilleştirilmiş bir spor olma tehlikesi altındadır.**”

keepwild! climbs [yabankal! tırmanışları]

“Mountain Wilderness, İsviçre “keepwild! climbs” kampanyası Alpler'deki dış mekân sporlarının büyüyen önemi dolayısıyla konudan endişe duyan dağcılar ve dağ severler tarafından 2001 yılında ilk adımları atılarak başladı. İlk olarak İsviçre kuruluşu olan Save the Mountains (dağları kurtar) temiz tırmanışı savunan bu kampanyayı destekledi.”

“keepwild! climbs (www.keepwildclimbs.ch) temiz tırmanışın teşvik edilmesine ve kayanın bütünlüğünün korunmasına odaklanan bir alt-projedir. Ana amaçlar eğlence (*plaisir*) ve macera tırmanışı arasında İsviçre'de bir denge sağlamak ve matkap kullanımının sonuçları ve sınırlı kaya kaynağı üzerindeki etkileri hakkında tırmanıcılar ve dağcılar arasında farkındalığı arttırmaktır.”

“UIAA'nın bu büyük çabasını destekliyor; Doug Scott'un bu dokümanın hazırlanmasında göstermiş olduğu dikkate değer çabayı da takdir ediyoruz. **Alpler'deki ana problemlerden bir tanesi devam eden ticarileşme, turizmin aşırı gelişmesi ve büyümesidir.** Bunların hepsi refah seviyesi, çıkar ve büyüyen güvenlik ihtiyaçları ile birlikte gelen dünya problemleridir.”

“Dağ turizminin tırmanış gibi çeşitli şekillerinin henüz gelişmekte olduğu ülkelerde, bu yayın ile matkabın ayırım yapılmadan kullanılması ve eşsiz dağ coğrafyalarının istismarı önlenecektir. Yine de bunun kabulü ve tırmanış camiasında yayılması için gereken ön koşul tüm dünyada iyi organize edilmiş, büyük ve güçlü lobilerin, iyi tanınmış alpinistler, alpin kuruluşlar ve bölgesel kulüpler dâhil edilerek oluşturulmasıdır.”

“Eğlence (*plaisir*) ve macera tırmanışının pratikte dengede olduğu en iyi örneklerle iletişime geçilmeli, ilk çıkışlar için gereken kılavuz ilkeleri düzenleyen kitapçıklar hazırlanmalıdır. İdeal olarak bu kitapçıklar çok iyi tanınan alpinistler ve ilk tırmanışları yapanlar tarafından imzalanacak dolayısıyla da ciddiye alınmaları sağlanmış olacaktır. keepwild!climbs kampanyasının içerisinde yer alan kişiler büyük bir motivasyonla UIAA'nın bu yayınının ve daha sonra yapılacak olan destekleyici aktivitelerin tanıtımı ve yaygınlaştırılması için ellerinden gelenin en iyisini yapacaklardır.”

Martin Scheel

Scheel 1980 yılında köşe taşı tırmanışlardan biri olan Supertramp rotasını tırmandı. 2004 ve 2005 yılında fikir birliği sağlanmadan retro-boltlaması yapılan bu rotayı 2009 yılında temizleyerek ilk orijinal haline tekrar kavuştu.

“Yapay tırmanış güzeldir. Günümüzün alpin dünyası için de boltsuz serbest tırmanış düşünülemez. Yine de durum aslında oldukça basit; dağın bir şansa sahip olmasına izin ver. Bolt kullanılmadan yapılan yapay tırmanış veya sadece istasyonlarda bolt kullanılarak yapılan serbest tırmanış! Gelişim için bolt kullanan kişiler kayaya bir şans tanımamaktadırlar ve gelecek nesilleri kendi olanaklarından mahrum bırakmaktadırlar. Bu yıllar önce zaten denenmiş olan ideolojik bir cul-de-sac (çıkılmaz sokak)'tır. O zamanlar ismi *süperdirettisimaydı*; bugünse *plaisir (eğlence)*.”

Daniel Silbernagel, dağ rehberi, yazar ve İsviçre keepwild!climbs rehber kitap serisinin yayıncısı.

“Kaya rotalarının ve alpin rotaların nasıl açılacağı ve korumanın nasıl yapılacağı veya rotaların orijinal hallerinde mi bırakılması gerektiği üzerine olan tartışmada, önemli değerlendirmeler sadece güvenlik sorununu değil aynı zamanda rotanın karakterinin korunumunu da dikkate almalıdır. Bu dengeleyici hareket tarzı, içeriğin sofistike tartışmasına bir çağrıdır.”

“Günümüzde rotaların emniyetli bir şekilde bizim tarafımızdan korunması, kenevir iplerin ve tahta takozların kullanıldığı günlere göre daha olanaklıdır. Matterhorn veya Eiger-Mitteleggrat gibi dağlarda sabit hatlar gibi “tarihin tanıkları” şu anki durumlarında bırakılmalıdır. Hatta eskimiş sabit hatlar kalmış olsa da bunlar yenileriyle değiştirilmemelidir. Örnek olması açısından Piz Badile üzerindeki Cassin rotasında günümüzde çok az yeni bolt vardır.”

“Genel olarak spor tırmanış bölgelerinde emniyet üst seviyede olmalıdır, çünkü bu bölgelerde yeni başlayanlar emniyetli bir şekilde tırmanmayı öğrenirler. Çok ip boylu rotalar karakterlerini korumalıdır. Eğlence tırmanışı keepwild!climbs tırmanışları yanında bir yere sahiptir. Ancak gelecek nesiller her iki tarz tırmanışı da keşfedebilme olanağına sahip olmalıdır. Yüksek dağlarda, rotalardaki malzeme elden gelen en büyük çabayla sınırlandırılmalıdır.”

“Eğer sabit malzeme gerekli ise bunlar sadece buzul geri çekilmelerinin tehlike oluşturabileceği ve başka türlü emniyet alınamayacak yerlerde kullanılmalıdır. Her rota herkes için ulaşılabilir olmamalıdır. Bireyin şahsi sorumluluğu, bilgisi ve yeterliliği bir tırmanışın güvenliğine ve bir rotanın nasıl çıkılacağına dair en temel olgular olmalıdır.”

Roger Schali

“Alpler, Eiger Kuzey yüzündeki Anderl Heckmair gibi muhteşem figürler tarafından yaratılmış muhteşem bir tarihe sahiptir. Hem geçmişe hem geleceğe en üst seviyede önemle yaklaşılmalıdır. Eiger’deki, Heckmair rotası büyük bir saygıyı hak etmektedir.”

“Bu rotanın ilk çıkışı eski zamanlarda olduğu gibi tamamen boltsuz yapılmıştır ve orijinal halinde korunmalıdır. **Rota bir sanat eseridir ve sanat genelde değiştirilmeden korunur.** Bu tür rotalar modern ekipmanla, önceki zamanlara göre daha güvenli hale getirilebilir, fakat gerisi olduğu gibi kalmalıdır.”

“Dağcılıkta ve kaya tırmanışında kitleler tarafından arzulanan mükemmel emniyet yoktur. Partner veya rakip dağ veya kayadır. Başarısızlık durumunda bir sanık yoktur. Başarıyı sadece kişisel yeterlilik ve öz değerlendirme belirlemez; fırsat, şans veya şanssızlık da bu tartışmada söz hakkına sahiptir.”

“Gelecek için dileğim tırmanış ve dağ rotalarının derecelerinin değiştirilmesi yönünde. Sadece zorluk derecesi benim performansımın göze çarpıcılığını belirlememeli, aynı zamanda rotanın ciddiliği (sertliği, *severity*) de aynen İngiltere’de olduğu gibi belirleyici olmalıdır. **Alpler’de, tırmanış ciddiyetine (sertliğine) dair derecelendirmeyi ağır şekilde ihmal ettik.**”

“Zorluğun derecesinin mümkün oldukça bildirilmesinin anlamı en büyük ciddiyetin aslında kümülatif girişimde yatmasıdır. Başlangıç itibarıyla, genç tırmanıcılar, yeni başlayanlar ve rota açan tırmanıcılar aynı dereceleri farklı ciddiyet seviyelerinde tırmanma kavramını anlamalıdır. Buna ek olarak, harika bir performansın sadece zorluk derecesiyle tanımlanamayacağını, aynı zamanda adanmışlıkla, temiz ve maceracı olmasıyla tanımlanabileceğini fark etmelidirler. Bizler genç tırmanıcılar arasında E-derecelendirme sistemine dair bir kültür oluşturmamızdır. Tırmanış rehberi yazarları, kulüpler, büyük kurumlar ve seçkin tırmanış figürleri, bu iş için sizin yardımınız gerekiyor.”

Robert Renzler, UIAA’nın 1998 yılında yayınlanmış olan dokümanı “To bolt or not to be’nin mimarı.

“Sınırlara saygı duyulduğu ve farklılıklar bilinip dikkate alındığı takdirde macera tırmanışı ve spor tırmanış bir arada var olabilir. Dağcılığın ve tırmanışın özgürlüğü bir rotanın seçilmesiyle başlar, her şeyin herkes için mümkün olması dayatmasıyla da sona erer. Hedeflerimizi beceri seviyemize göre seçmeli, dağları kendi yetersizliklerimize göre adapte etmemeliyiz.”

“Her iki tarz için de yeterince yer var, fakat **asla unutmamız gereken, tırmanışın özünde doğayla tatmin edici bir mental ve fiziksel ilişki olduğudur.** Doğaya saygı ve onun korunması sporumuzun en önemli değeri olmalıdır. Bu dokümanda belirtilmiş olan tavsiyeler ve kılavuz ilkeler macera tırmanışının ve spor tırmanışın gelecekte bir arada var olabilmesinin iyi birer anlaşma yoludur. Doug’un ve UIAA’nın sürdürebilir bir bolt politikasının oluşturulması yönündeki çabalarını takdir ediyorum. Eğer şüphe içerisindeyseniz, boltlamayın.”

'To bolt or not to be' hala geçerli olan bir politika beyanıdır ve bu belgeye http://www.theuiaa.org/upload_area/files/1/to_bolt_or_not_to_bolt.pdf adresinden ulaşılabilir.

Voytek Kurtyka

"UIAA'nın doğal kayaya yapılan gaddarca saldırıları kontrol altına almaya yönelik, baskıcı olmayıp geliştirici olan bu dokümanını sıcak karşılıyorum. Spor tırmanış korkutucu bir yoğunlukta geliyor ve geleneksel olarak parçası olduğumuz iki değerli alanı işgal ediyor ve değiştiriyor. Her iki alan da tırmanış camiasının var olabilmesi için gerekli olan kavramlar. Bunlardan ilki, muhtemelen benim daha duyarlı olduğum olan, doğal kayadır. İkincisi ise macera tırmanışının gelenekleri ve değerleridir."

Kayanın tahribatı

"Spor tırmanış hayatımın en iyi eğlencesini sunmaktadır. Haftada iki kez yaparım, ancak her seferinde neşem; vücudumun temel bir parçasının -kayanın- işgal edildiğini hissetmemle kaçır. Tırmanıcılar arasında derinlere kök salmış, özel olduğumuza dair bir fikir var. **Asil bir sanatı uyguladığımıza inanıyoruz. Saçma bir şekilde de, doğaya olan sevgimizle gurur duyuyoruz.** Fakat ne zaman bu temel parçalarımın birisinin zarar gördüğünü hissetsem, aslında birer barbar olup olmadığımızı merak ediyorum.

"Tahribatın ölçeğini kimse fark etmiyor gibi. Doğal kayayı bizim mülkiyetimize garanti edilmiş gibi kabul ediyor, deliyor, kırıyor (chip), eziyor, arzuladığımız her yoldan işgal ediyoruz. Kaya tırmanıcıları kendi oyun alanlarına olası en istilacı ve sömürücü yolla muamele ediyorlar. Ama ben hala haftada iki gün spor tırmanış yapıyorum! Bu o kadar muhteşem ki. Stres dolu hayattan güzel bir kaçış."

"Doğanın en çekici parçasını çelik çöpürlü vebaya çeviriyoruz. Son 30 yıl içerisinde popüler bölgelerdeki kaya umumi tuvaletler gibi cilalandı. Hala AIDS'i yaymıyor olması da beni şaşırtıyor. Bir yüzyıl sonra bu kayadan geriye ne kalacak?"

"Hiç şüphem yok ki eninde sonunda halkın ilgisi bizim tarafımızdan icra edilmiş olan bu katliama yönelecek ve çok basitçe doğal kayadan sonsuza kadar men edileceğiz."

"Bu kayıp hissiyatımın yanılsama olmadığına dair sizi temin ederim. Bir diktatörün yükselişine benzer bir acıyı deneyimlemek gibi, bu sadece bir zaman meselesidir. Doğal kayaya ulaşımı yasaklayan bir kuruluşun oluşturulmasına dair sapkın düşünce, zihnimde oluşup, büyüyor. Aslında tam olarak kafamda değil de daha çok kalbimde, çünkü aklımda haftada en az üç kez kayamı istismar etmek için hevesle yan çiziyorum. Engel olamıyorum ki, bu nefis bir haşarılık."

Maceranın geleneği

"Spor tırmanış, tırmanış standartlarını birkaç derece birden yükseltti. Bundan gurur duyuyoruz. Spor tırmanıcılar derecelere tapar. Polonya'da dereceye *digit* denir. *Digit* tanrıdır; *digit* her şeydir. Ben sadece dereceye indirgenmiş bir tırmanışın aşağılanmış olduğuna inanıyorum. Gerçek sanat ifade edilmezliği ifade ettiğinde başlar. *Digit*, sadece işin direncini ifade eden kısırlaştırılmış bir avanaktır. *Digit*'e bağımlı tırmanıcılar çıkıştaki asil sanatın işin direncinde değil de içsel acıda var olduğunu fark etmiyorlar. Geriye ne gerçek tehlike ve korkuya ait bir iz; ne zihinlerimizi temizleyen mücadelenin gölgesi, ne de ya cennete ya cehenneme giden kapıyı aralayan, bilinmeyenin karşısındaki yaratıcı tereddüt kalıyor. Fakat her ne haltsa, haftada üç kez nasıl yapacağıma dair yan çiziyorum. Ve âcizane bir şekilde itiraf ediyorum ki bu haşarılık, maceranın

daha zor meydan okumalarına üstün geliyor. Spor tırmanıcılar daha güvenli olduğu için kendi tırmanışlarının daha insani olduğunu iddia ediyorlar. Ancak ben tehlikeden yoksun olduğu için daha az insani olduğuna inanıyorum. Kişinin kendi ötesinde bir tırmanış değilse bir tırmanışın anlamı nedir ki? Gerçek korku taklit korkuyla yer değiştirdiğinde, tırmanış hasarıyla indirgenmiş oluyor.”

Çözüm? Kule bahçeleri

“Spor tırmanış ve macera tırmanışının bir arada var olabilmemesinin peşinde olan dengeli UIAA dokümanındaki iyi niyeti takdir ediyorum. Bu stresli zamanlarda spor tırmanıcıların tamamına doğal kayayı yasaklamak düşünceli bir hareket olmazdı. Ancak tekrar soruyorum: zaman geçtikçe ne olacak? Spor tırmanış o kadar güzel bir şey ki eninde sonunda bir kitle sporu olursa şaşırılmazdım. Dünyanın bir numarası. Peki ya sonra?”

“Gerçekten korkuyorum. Polonya’da son beş yıl içerisinde spor tırmanıcı sayısı üçe katlandı. Yakın zamanda halkın görüşü tüm bu yıkım karşısındaki müşfik görgü tanığı rolünü sona erdirecek. Aynı zamanda macera tırmanışının gerilediğini görmek de gerçekten üzücü.”

“Muhtemelen spor tırmanışın ilerideki gelişimi için kurallarının düzeltileceği zaman gelecek. Kaç tane spor tırmanıcının doğal kayaya gerçekten ihtiyacı olduğunu düşünüyorum? Spor tırmanıcıların bir kısmı düzenli antrenmanlarını doğal kayadan ziyade yapay bir iç mekân oyun alanında yapmayı esasen tercih eder.”

“Tam burada akla çekici bir çözüm geliyor. İç mekân oyun bahçelerinin başarısı, pratikliği ve faydası bir alternatif sunuyor. Yapay iç mekân oyun alanlarını dış mekâna taşımamız gerekiyor. Azametli, beton kulelerin şehirler üstünde yükseldiğini hayal edin! Bu kulelerin sanatçılar tarafından tasarlandığını, şehirlerdeki bahçelere yerleştirildiğini, kaya bloklarıyla, göletlerle ve ağaçlarla sanatsal bir uyum içinde olduğunu hayal edin. Sadece zarif, devasa bir Japon kaya bahçesi hayal edin.”

“Tavanların, negatiflerin ve dihedrallerin sanatsal bir dizilimi spor tırmanışın en dayatmacı geometrik ve teknik gerekliliklerini doğal kayadan daha iyi karşılayacaktır. Bu kule bahçeleri en sofistike estetik damaklara da cazip gelecektir ve tüm bunların hepsi sadece şehrin sınırları içinde olacak.”

“Mesele paradır. Ancak uçsuz bucaksız beton yolların ve köprülerin çağında bu ulaşılmaz görünmüyor. Çevre koruma kuruluşlarından gelecek olan yardımların çok büyük bir katkı sağlayacağını umuyorum. Hepsinden öte kule bahçeleri modern şehir planlamasında yeni bir çağ yaratacak. Çiçek bahçeleri, su bahçeleri ve kaya bahçeleri zaten var; dolayısıyla neden çevre düzenlemesinde yeni bir bölüm açmalım: kule bahçeleri!”

“Bunlar, aynı stadyumlar gibi şehirlerin ve toplumların gurunu arttıran işaretler haline gelebilirler. Kule bahçeleri diğer sporların stadyumları gibi spor tırmanışın halk şovu olarak odak noktası olduğu yerler olup, demode doğal kayanın unutulmasını sağlarsa hiç şaşırmam. Aslında hiç de umursamam!”

“Tüm bunlar kendi suçluluğu ve hayalleri arasında ayırım yapamama problemi yaşayan, kafası karışık bir insanın kurnazca akıl yürütmeleridir.”

Nils Faarlund – eko-felsefenin ve dağcılığın *Friluftsliv* tarzında Norveçli *conwayor'u* (**Con: beraber, Way: yolculukta gidilen yol – hareket halindeki bir grup içerisinde öğrenmek için var olan kişi*)

“Geleneksel stilde yeni rotalar açmanın bir sanat biçimi olduğunu düşünen insanlar var.” Doug Scott: “macera tırmanışının yararları”.

“Ben dağcılıktaki uygulamaların ve değerlerin bu şekilde anlaşılmasını destekleyenlerin arasındayım. Dağcılık *arazi sanatının* bir dalıdır. İçinde, Hans Dulfer gibi kaya tırmanıcılarının göstermiş olduğu şekilde, rota bulma sanatının büyük bir keyfin deneyimlenebilmesi potansiyeli ile birlikte bir kişisel keşif olarak var olduğu, **dikine arazi sanatı**. Dağcının, bazen kar ve buzla dekore edilmiş kayaların üzerinde hareket ederken dağın değişen çehresine karşı *serendipitik* bir yolda karşılık verdiği bir sanat.”

(*Serendipiti: Fars peri masalı *Serendip'in Üç Prensi*'ndeki gibi herhangi bir şablon cevabı olmayan sorulara cevap bulma sanatı).

“Dağlık arazide yolculuk yapmak ve yaşamak çağlar boyunca günlük yaşamın parçası olmuştur. Dağcılık eskiden olduğu gibi hala da birçok kişi tarafından faydasızca zaman geçirme olarak görülmektedir. Ancak günümüzde yapılan nörobilimsel araştırmalar, geleneksel yöntemlerle icra edilen dağcılığın neden bu kadar keyifli ve yaşamaya değer olduğuna dair gizemin cevaplarını vermektedir. İnsan olarak keşfetmeye, zorluklarla yüzleşmeye, gelişmeye ve ilerlemeye hevesli olarak doğarız. Kompleks yapılar dünyasında saygılı bir biçimde yolumuzu bulmaya yönelik çözümleri keşfetmek, dağların özgür doğasının derinlerine inmek, doğrusu ustalığın görkemli keyfini sunmaktadır. Aynı zamanda, dağcılık sanatında ustalaşmak, hayatlarımızı zenginleştiren değerli ve unutulmayan anılar sağlar -ve doğayla yakınlık ve dostluk kurulacak bir kapı açar.”

“21. Yüzyılın başlarında modernizmin tahrip edici uygulamalarının gezegenimizde sebep olduğu sonuçlar aşikâr hale gelince (*bkz. Al Gore, 2006*), şu soru ortaya çıkmaktadır: *ileride dış mekân sporlarının -ör. Tırmanış- büyümesi, yüzleştığımız problemlerin bir parçası olmaya devam etmeli midir?* Düşünme biçimimizde değişiklik yapmamızın zamanı! Dağı boltlayıp teslimiyete zorlamalı ve ‘bizim’ seviyemize indirmeli miyiz? Dağcılar, dağları kavga edilen partnerler ve bir ürün haline getirerek, dağların ve dağcılık sanatının ikisini birden aşağılayan güçlü ticari itici güçlerin elinden liderliği almalıdırlar. Norveç geleneği *friluftsliv* tehdit altında olan uygulamaları ve anlayışları göstermesi için ilham olarak alınabilir. Bu kavram bir aktivite veya spor değil; sanata ait bir kavramdır.”

“*friluftsliv* yoluyla dağcılık, doğayla özdeşleşme sanatıdır: iz bırakma, gürültü yapma ve kendi yolunda kendi deneyimine göre arazi sanatı icra et!” *Doğayla arkadaşlık için bir yol yoktur, doğayla arkadaşlık yolun kendisidir.*

Detaylı bilgi <http://www.theuiaa.org> adresinden alınabilir.

Çevirmenin Notu:

1. Serendipity: İngiliz siyasetçisi, aristokrat yazar Horace Walpole'ün Serendip'in Üç Prensi masalından yola çıkarak türettiği bir sözcük, kaza ya da feraseten peşinde olunmayan bir şeyi keşfetme, Serendip ise bugünkü Sri Lanka'nın kadim adıdır. (kyn. Yıldırım Türker)
2. **Land art** (arazi sanatı): 1960'ların sonunda ABD'de ortaya çıkmış, 1970'lerde tüm batı ülkelerini etkilemiş avant-garde sanat türüdür. Çağdaş sanatın non-art veya anti-form hareketleri içinde yer alan **Land art** akımı hiçbir sanatsal -izm ile açıklanamaz. Bu akım, doğanın geniş alanlarına insan müdahalesi olarak düşünülebilir. Taş, toprak ve birçok doğal malzemenin kullanılmasıyla gerçekleştirilen bu sanatta, çok çeşitli uygulama biçimleri vardır, örneğin doğada hendekler açma, toprağa gömme, galeri mekânı içinde toprak, gübre, taş ya da insan ürünü çevresel nesnelere... (kyn. Wikipedia)
3. *Friluftsliv: Açık havada yaşam*

TAKOZ Dergisi ekibi olarak yüksek dağların ve geleneksel rota hatlarının gelecek nesil tırmanıcılar için en doğal hali ile korunması gerektiğini düşünüyoruz. Son dönemde Aladağlar'da karşı karşıya kaldığımız etik dışı boltlamalar konusunda çalışırken ulaştığımız bu belge bizlere UIAA'nın ve dünyadan birçok ünlü dağcının spor tırmanış ve macera tırmanışı ile ilgili görüşlerini sunuyor.

*Bu belgenin hazırlanmasına öncülük eden, Türkçeye çevirmemize izin verip bizi destekleyen **Doug Scott**'a ve yoğun bir döneminde olmasına rağmen belgenin çevrilmesi için vakit ayıran Mustafa Nalbant'a teşekkür ederiz.*